

Sygn. akt II CSKP 812/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Państwowego Gospodarstwa Leśnego
Lasy Państwowe Nadleśnictwa Smardzewice w Smardzewicach
przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń S.A. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 14 grudnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 26 maja 2020 r., sygn. akt I ACa 274/19,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od Skarbu Państwa-
Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe
Nadleśnictwa Smardzewice w Smardzewicach na rzecz strony
pozwanej 5 400,00 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 25 stycznia 2019 r. oddalił powództwo Skarbu Państwa – Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, zastąpionego przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, skierowane przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń spółce akcyjnej w W. o zapłatę kwoty 224 958,20 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 17 grudnia 2013 r. i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W sprawie ustalono, że w dniu 1 grudnia 2012 r. powód, jako zamawiający, zawarł z „K.” spółką jawną w T., jako wykonawcą, umowę nr [...] o wykonanie robót budowlanych określonych jako „Rozbudowa i nadbudowa budynku [...] w S., ulica [...]”. W umowie tej wykonawca zobowiązał się do wykonania przedmiotu umowy w okresie od 11 grudnia 2012 r. do 15 listopada 2013 r. wraz z uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na użytkowanie obiektu. Zamawiający miał prawo odstąpić od umowy m.in. w przypadku opóźnienia się przez wykonawcę z rozpoczęciem lub zakończeniem prac ujętych w harmonogramie finansowo – rzeczowym tak dalece, że nie jest prawdopodobne, aby zakończył je w terminie, jak też gdy wykonawca nie realizuje obowiązków wynikających z umowy oraz przedmiotu umowy z należytą starannością (§ 17 ust. 1 pkt 1.4 i 1.6 umowy). Wykonawca przedstawił zabezpieczenie należytego wykonania umowy oraz usunięcia wad i usterek w postaci gwarancji ubezpieczeniowej nr [...] wystawionej przez pozwanego ubezpieczyciela w dniu 10 grudnia 2012 r., na zlecenie spółki „K.”, której beneficjentem była strona powodowa. Pozwane Towarzystwo zobowiązało się zapłacić nieodwołalnie na rzecz strony powodowej bezsporną kwotę do wysokości 224 958,20 zł, odpowiadającą niewykonanym lub nienależycie wykonanym robotom określonym w umowie zgodnie z jej treścią z dnia wystawienia gwarancji, a także bezsporną kwotę do wysokości 67 487,46 zł, odpowiadającą nie usuniętym wadom fizycznym lub usterkom w przedmiocie umowy, za które odpowiada zobowiązany, zgodnie z treścią umowy obowiązującej w dniu wystawienia gwarancji, powstałym i

ujawnionym w terminie ważności gwarancji, a dotyczącym należycie wykonanych robót stwierdzonych bezusterkowym protokołem odbioru końcowego, podpisanym przez zobowiązanego i beneficjenta. Łączna kwota wypłacona z udzielonej gwarancji nie mogła przekroczyć sumy 224 958,20 zł (§ 1 gwarancji). W razie uznania przez zobowiązanego kwoty mniejszej niż kwota zgłoszona przez beneficjenta roszczeń, gwarant miał wypłacić kwotę uznaną przez zobowiązanego. Gwarancją objęto roszczenia beneficjenta skierowane do gwaranta w okresie ważności gwarancji (od 10 grudnia 2012 r. do 20 grudnia 2013 r.), jeżeli zobowiązany pomimo skierowania do niego przez beneficjenta pisemnego wezwania, zawierającego wskazanie rodzaju uchybień oraz terminu i sposobu ich usunięcia, nie wykonał tego zobowiązania. Realizacja zgłoszonych roszczeń została uwarunkowana ich bezspornością, tj. uznaniem ich na piśmie przez zobowiązanego (§ 2 ust. 2 gwarancji). Gwarant był zobowiązany wypłacić kwotę roszczenia na pierwsze pisemne wezwanie przedłożone przez beneficjenta w okresie ważności gwarancji w terminie 21 dni od dnia złożenia kompletnego wezwania w siedzibie gwaranta. W przypadku zgłoszenia roszczenia z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez zobowiązanego robót objętych umową, wezwanie do zapłaty powinno zawierać oświadczenie beneficjenta, że zapłacenie żądanej kwoty stało się wymagalne, tj. że zobowiązany nie wykonał lub wykonał nienależyście roboty/prace/usługi objęte umową oraz pomimo pisemnego wezwania wskazującego rodzaj uchybień oraz termin ich usunięcia nie wywiązał się z tego zobowiązania. Do wezwania należało dołączyć: 1) pisemne potwierdzenie przez zobowiązanego bezsporności roszczeń; 2) kopię wezwania skierowanego do zobowiązanego wraz z dowodem nadania oraz szczegółową specyfikacją niewykonanych lub nienależyście wykonanych robót objętych umową i wyliczeniem kwoty roszczenia w odniesieniu do każdej pozycji tej specyfikacji; 3) dokumenty poświadczające umocowanie osób, które podpisały wezwanie do zapłaty w imieniu beneficjenta; 4) potwierdzenie autentyczności podpisów osób uprawnionych do reprezentowania beneficjenta, które podpisały wezwanie do zapłaty.

Tempo wykonywania prac objętych umową było na tyle wolne, że – w ocenie zamawiającego – było bardzo prawdopodobne, iż nie zostaną one wykonane zgodnie z ustalonym harmonogramem. Mimo interwencji zamawiającego

wykonawca nie zwiększył liczby pracowników i nie przyspieszył wykonywanych prac a w dniu 30 września 2013 r. opuścił plac budowy, pozostawiając obiekt bez nadzoru i zabezpieczenia. Strona powodowa pismem z 1 października 2013 r. adresowanym do wykonawcy odstąpiła z dniem 2 października 2013 r. od umowy z 11 grudnia 2012 r., wskazując na zajęcie przez komornika sądowego wierzytelności wykonawcy oraz opóźnienie się przez niego z rozpoczęciem lub zakończeniem większości prac określonych w harmonogramie w stopniu uprawdopodobniającym niemożliwość ich wykonania do 15 listopada 2013 r. W październiku 2013 r. sporządzono protokoły inwentaryzacyjne robót.

Pismem z 21 listopada 2013 r., doręczonym pozwanemu 25 listopada 2013 r., powód wezwał go do zapłaty kwoty 224 958,20 zł, oświadczając, iż stała się ona wymagalna wobec nienależytego wykonania przez zobowiązanego robót objętych umową z 11 grudnia 2012 r. oraz że odstąpił od tej umowy z przyczyn leżących po stronie wykonawcy. Wezwanie do zapłaty zostało ponowione pismem z 11 grudnia 2012 r. Pozwany odmówił zapłaty żądanej kwoty wskazując, że wezwanie do zapłaty nie spełniało warunków formalnych określonych w gwarancji ubezpieczeniowej (nie dołączono do niego kompletnej dokumentacji). Powód nie zdołał uzyskać od wykonawcy pisemnego oświadczenia potwierdzającego, że kwota należna z tytułu gwarancji jest bezsporna i stał się wymagalna, gdyż ten odmówił złożenia takiego oświadczenia.

Sąd Okręgowy, oceniając żądanie powoda na gruncie przytoczonych ustaleń faktycznych, uznał je za bezzasadne. Wskazał, że umowa gwarancji będąca przedmiotem sporu miała charakter bezwarunkowy – była płatna na pierwsze żądanie. Wypłata sumy gwarancyjnej została uzależniona od ściśle określonych i jednoznacznych wymagań formalnych. Umowie tej nadano cechy zobowiązania abstrakcyjnego, nieakcesoryjnego, samodzielnego, niezależnego od istnienia i zakresu zobowiązania ze stosunku podstawowego, stanowiącego dług własny ubezpieczyciela, wyłączającego możliwość badania, czy zgłoszone przez beneficjenta żądanie zapłaty zostało oparte na usprawiedliwionym roszczeniu w stosunku do dłużnika. W ocenie Sądu Okręgowego, powód będący beneficjentem gwarancji nie spełnił wszystkich przewidzianych w niej warunków. Nie dołączył do wezwania do zapłaty pisemnego potwierdzenia przez

zobowiązanego bezsporności roszczeń (uznania ich na piśmie; § 4 ust. 2 pkt 1 i § 2 ust. 2 gwarancji), a także kopii wezwania skierowanego do zobowiązanego, zawierającego wskazanie rodzaju uchybień oraz terminu i sposobu ich usunięcia wraz z dowodem nadania i szczegółową specyfikacją nie wykonanych lub nienależycie wykonanych robót objętych umową i wyliczeniem kwoty roszczenia w odniesieniu do każdej pozycji specyfikacji (§ 4 ust. 2 pkt 2 gwarancji), Powód znał warunki gwarancji i zaakceptował je bez zastrzeżeń. Przyczyny niedochowania przewidzianych w niej wymagań formalnych nie mają znaczenia dla odpowiedzialności pozwanego, w związku z czym powództwo podlegało oddaleniu.

Sąd Apelacyjny w Warszawie zaaprobował ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku oraz ich ocenę prawną. Wskazał, że w konkretnym stanie faktycznym gwarancja ubezpieczeniowa przybrała postać – dopuszczalnej w świetle zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.) - tzw. gwarancji dokumentowej, warunkującej wypłatę świadczenia gwarancyjnego od przedstawienia przez beneficjenta określonych ściśle dokumentów, jedynie „stwierdzających” spełnienie „warunków” zapłaty, niezależnie od ziszczenia się jakichkolwiek przesłanek materalnoprawnych, leżących poza stosunkiem gwarancji. Nie można zatem uznać zawartych w niej postanowień za nieważne.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu naruszenia art. 93 § 1 w związku z art. 354 § 1 k.c. z uwagi na łączenie przez skarżącego nieziszczenia się warunku przedłożenia pisemnego potwierdzenia bezsporności roszczeń z działaniem zobowiązanego, a nie gwaranta będącego stroną umowy gwarancji (nieakcesoryjnej wobec stosunku podstawowego). Stwierdził również, że przedmiotowego potwierdzenia nie mogło zastąpić przeświadczenie powoda o słuszności przysługujących mu roszczeń, nawet gdy zostały one później potwierdzone orzeczeniem sądowym (wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 września 2019 r., sygn.. akt I ACa 1291/18).

Powód w skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach kasacyjnych określonych w art.398³ § 1 i 2 k.p.c.), wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie tego orzeczenia i uwzględnienie jego apelacji w całości.

W ramach podstawy kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania zarzucił naruszenie: art. 378 w związku z art. 382 k.p.c, oraz art. 244 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., zaś podstawę naruszenia prawa materialnego wypełnił zarzutami obrazy: art. 58 § 3 w związku z art. 353¹ k.c. oraz art. 147 ust 1 i 2 i art. 148 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych (jedn. tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 1843; dalej: „u.p.z.p.”); art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 354 § 1 w związku z art. 353¹ k.c. – przez ich niewłaściwe zastosowanie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów poniesionych w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania, należy stwierdzić, że nie zasługiwały one na uwzględnienie.

Według skarżącego, Sąd Apelacyjny naruszył art. 378 § 1 w związku z art. 382 k.p.c. przez pominięcie skutków wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 września 2019 r., sygn. akt I ACa 1292/18, potwierdzającego obowiązek spółki „K.” pisemnego potwierdzenia bezsporności roszczeń objętych gwarancją ubezpieczeniową, będącą przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie. Zarzut ten nie mógł wyrzucić zamierzonego skutku. Został on podniesiony w sposób całkowicie dowolny, gdyż Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku odniósł się do wskazanego przez skarżącego orzeczenia (str. 26 uzasadnienia), a więc – wbrew twierdzeniom skarżącego - nie pominął go.

Chybiony był też zarzut naruszenia art. 244 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., mający polegać na nieuwzględnieniu przez Sąd Apelacyjny skutków powołanego orzeczenia potwierdzającego stan niewykonania przez zobowiązanego robót objętych umową z dnia 1 grudnia 2012 r. Artykuł 244 § 1 k.p.c. normuje formalną moc dowodową dokumentu urzędowego i nakazuje traktować jako udowodnioną jedynie jego treść. Sąd Apelacyjny nakazowi temu nie uchybił, uznając, że treść wyroku, na który powołał się skarżący nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Materialna moc dowodowa dokumentu urzędowego i jego znaczenie dla wyniku postępowania podlegają ocenie według zasad przewidzianych w art. 233 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 26 września 2017 r., III PK 134/16, nie publ.). Ocena dowodów nie podlega jednak kontroli kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.).

Zamierzonego skutku nie mogły wyrzucić zarzuty wypełniające podstawę kasacyjną naruszenia prawa materialnego. Większość tych zarzutów (naruszenia: art. 58 § 3 w związku z art. 353¹ k.c. oraz art. 147 ust 1 i 2 i art. 148 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. u.p.z.p.; art. 65 § 1 i 2 k.c.) zmierzała do podważenia skuteczności zastrzeżenia w umowie gwarancji wymagania przedłożenia przez beneficjenta gwarancji pisemnego potwierdzenia przez podmiot zobowiązany bezsporności roszczenia.

W doktrynie i w orzecznictwie wskazuje się zgodnie na dopuszczalność zastrzegania w umowie gwarancji ubezpieczeniowej klauzul wyłączających lub ograniczających odpowiedzialność gwaranta w ramach przyznanej stronom swobody w granicach określonych w art. 353¹ k.c. (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 stycznia 2005 r., III CK 155/04, nie publ. oraz z 27 marca 2013 r., I CSK 630/12, OSNC-ZD 2014, nr 1, poz. 14). Podkreśla się jednak konieczność dokonania w takim przypadku oceny – z uwzględnieniem reguł interpretacyjnych przewidzianych w art. 65 k.c. – czy nałożone w gwarancji na beneficjenta obowiązki są zgodne z istotą i celem zobowiązania gwarancyjnego. Sąd Apelacyjny przesądził tę kwestię pozytywnie, uznając, że wymaganie przedstawienia oświadczenia zobowiązanego o uznaniu roszczenia nie wykracza poza granicę swobodnego uznania, określone w art. 353¹ k.c. i pozostają w zgodzie z istotą gwarancji udzielonej przez pozwanego, znaną i akceptowaną przez powoda. Odwołał się przy tym do treści § 1 gwarancji, zgodnie z którym objęto nią tylko obowiązek zapłaty bezspornych kwot. Gdyby zatem podzielić stanowisko skarżącego, należałoby uznać, że umowa gwarancji stanowiąca przedmiot sporu jest nieważna w całości.

U podstaw zaskarżonego wyroku legło stwierdzenie, że powód nie dopełnił również obowiązku warunkującego wypłatę świadczenia, przewidzianego w § 4 ust. 2 pkt 2 gwarancji, tj. nie przedłożył kopii stosownego wezwania skierowanego do zobowiązanego, zawierającego szczegółowo opisaną treść. Skarżący nie podważał skuteczności zastrzeżenia tej klauzuli. Podniósł jedynie, że wymaganie to spełnił, składając wszystkie konieczne dokumenty, stosownie do ważnych postanowień gwarancji. Skonstruowany w ten sposób zarzut w istocie zmierzał do podważenia

ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, co – w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. – jest zabiegiem niedopuszczalnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

as

l.n